

Lomé II

DRS. E.A. MANGÉ

In maart jl. trad de tweede Lomé-conventie tussen de EG en 57 landen uit Afrika, de Caraïben en de Stille Oceaan in werking. Van de euforie die in 1975 het afsluiten van het eerste akkoord kenmerkte, was bij de ondertekening van het tweede akkoord op 31 oktober 1979 weinig meer terug te vinden. In de plaats van de hoopvolle verwachtingen van 1975 zijn twijfel — en zelfs bitterheid 1) — getreden, en de hernieuwing van het EG-ACS-samengaan kon bij beide partijen dan ook slechts een lauw en veeleer kunstmatig enthousiasme opwekken.

De onderhandelingen

De onderhandelingen over Lomé II verliepen zeker niet in een sereen klimaat. Reeds vanaf de opening in juli 1978 was duidelijk dat de EG slechts streefde naar een (verbeterde) bestendiging van het bestaande akkoord. Vanuit EG-standpunt was dit niet onbegrijpelijk: enerzijds was het akkoord slechts twee jaar in werking, zodat bijgevolg een diepgaande evaluatie onmogelijk was; anderzijds verslechterde tijdens die jaren het economische klimaat dusdanig dat de lidstaten nog weinig bereidheid vertoonden nieuwe en risicodragende initiatieven te nemen. De ACS-landen daarentegen streefden duidelijk structurele verbeteringen na. Daarbij stelden zij weliswaar, dat het hun niet aan onbegrip mankeerde inzake de economische situatie in de EG, maar ook dat de begrippen rijk en arm relatief zijn: een daling van de groeivoet in de EG betekent nog steeds dat de bevolking in de Gemeenschap, in vergelijking met die in het ACS-gebied, meer dan luxueus leeft. De recessie mag dan hard aangekomen zijn voor de EG, voor de ACS-landen was deze catastrofaal. In deze optiek wensten de ACS-landen de nieuwe conventie om te buigen tot een dynamisch instrument, dat in de eerste plaats hun economische ontwikkeling zou dienen. Kernstukken daarvan zouden moeten zijn: onvoorwaardelijke garanties ten aanzien van hun uitvoer naar EG-markten, een stabilisatie van hun exportopbrengsten, een daadwerkelijke industriële samenwerking en een grotere invloed

op de financiële en technologische overdrachten vanuit de Gemeenschap.

Gedurende de onderhandelingen voelden de ACS-landen zich vaak in het nauw gedreven. Ondanks de vaak heftige meningsverschillen tussen de lidstaten — bijvoorbeeld met betrekking tot het opnemen van een „mensenrechtenclausule” in Lomé II — presenteerde de Gemeenschap zich in de ogen van de ACS-landen toch als een gesloten blok, dat halsstarrig vasthield aan het „gemeenschappelijk” standpunt. Daarentegen hadden (in tegenstelling tot de vorige onderhandelingen) de ACS-landen het moeilijk om een minimale solidariteit te behouden. Vooral tussen de frans- en engelsprekende Afrikaanse landen ontstonden vaak openlijke meningsverschillen, terwijl de Caraïbische en Pacific-landen voor een al te sterk overwicht van het Afrikaanse standpunt vreesden. Bovendien moest nog rekening gehouden worden met regionale verschilpunten tussen de Afrikaanse landen, waarbij vooral ECOWAS een belangrijke pressiegroep bleek te zijn. Een typerend voorbeeld betreft de plaats van ondertekening van de tweede Lomé-conventie 2). Aanvankelijk werd aangenomen dat dit Kartoem zou zijn, ter ere van de Soedanese president Jaafer Mohammed al-Nimay als voorzitter van de OAE. De West-Afrikanen konden echter de meerderheid van de ACS-gedelegeerden overtuigen van de al te sterke politieke gebondenheid van Soedan met de Arabische Liga. Met 26 tegen 22 stemmen werd vervolgens besloten het akkoord opnieuw in Lomé te ondertekenen.

Handel

Basis van het nieuwe associatieverdrag is de (verdere) vrijmaking van de invoer in de Gemeenschap van ACS-producten. Ten opzichte van het eerste akkoord is in Lomé weinig veranderd aan de betreffende regels inzake handelsbetrekkingen. Toch moet gewezen worden op enkele punten.

De in het eerste akkoord neergelegde principes van niet-wederkerige handelspreferenties ten gunste van de ACS-lan-

den en van meest-begunstiging van de EG-lidstaten werden behouden. Onder Lomé II kunnen de ACS-landen dan ook 99,5% van hun producten vrij naar de EG exporteren. De resterende 0,5% bestaande uit een aantal „gevoelige” producten (voornamelijk textiel), worden nog aan quota gebonden, ondanks sterke aandrang van de ACS-onderhandelaren om tot 100% liberalisatie te komen. Bovendien wezen verschillende ACS-landen op de stelselmatige erosie van hun handelsvoordelen. Ongeveer 80% van de ACS-uitvoer zou, als gevolg van mondiale afspraken in het GATT en UNCTAD en van het toenemend aantal handelsakkoorden dat de EG met derde landen sluit, hoe dan ook vrij in de Gemeenschap binnenkomen. Dit zou niet zo erg zijn, mocht het Lomé-akkoord fungeren als een hefboom om de concurrentiepositie van de ACS-landen op de markt van de Gemeenschap te verbeteren, maar daaraan wordt in sterke mate getwijfeld 3). De schijnbaar genereuze concessies inzake afgewerkte en halfafgewerkte producten in het Lomé-akkoord worden door de ACS-landen dan ook sceptisch bekeken. Bovendien vrezen zij voor protectionistische maatregelen van de Gemeenschap of van afzonderlijke lidstaten zodra een ACS-land erin zou slagen meer afgewerkte producten te exporteren. Deze vrees is niet ongegrond: in december 1979 beperkten Groot-Brittannië en Ierland de invoer van wollen pullovers uit Mauretanië, ondanks het feit dat deze kleding uit Britse wol wordt vervaardigd! Weliswaar heeft de Commissie deze praktijk aangeklaagd, maar daartegenover wijzen de ACS-landen op een versterking van de vrijwaringsclausules in Lomé II ten gunste van de EG en van de Franse overzeese departementen.

De regels van het eerste akkoord m.b.t. de oorsprong van producten werden in Lomé II overgenomen. De ACS-landen hebben deze complexe en uitgebreide regels steeds als een hinderpaal beschouwd voor de vrije invoer in de EG van hun afgewerkte en halfafgewerkte producten. De in het tweede akkoord bedongen concessie dat de EG-ACS-Raad afwijkingen van deze regels kan toestaan wanneer ze de industriële ontwikkeling van de ACS-landen daadwerkelijk hinderen, wordt dan ook positief genoemd. Bepaalde landen hebben reeds de intentie uitge-

1) Dit kwam bijvoorbeeld sterk tot uiting bij de bespreking van het Giama-rapport in de Consultatieve ACS-EG-Raad: *Agence Europe*, nr. 2767, 12 oktober 1979.

2) C.C. Twitchett, Lomé II: die Enttäuschungen der AKP-Länder, *Europa Archiv*, 1980, nr. 3, blz. 83.

3) Ook de Commissie moest toegeven dat sinds de inwerkingtreding van de Lomé-overeenkomst geen gevoelige wijziging in de structuur van het handelsverkeer tussen de EG en de ACS is opgetreden, zie Schriftelijke vraag nr. 888/79, *Pb*, 1980, nr. C 49.

sproken deze clausule op zijn werkelijkheidszin te testen.

De wens van de ACS-landen om de in het kader van de communautaire landbouwpolitiek geldende beperkingen met betrekking tot de vrije invoer van agrarische produkten af te schaffen, werd verworpen. Nochtans betekent deze handel voor verschillende ACS-landen een belangrijke bron van inkomsten, terwijl de invoer van deze produkten voor de EG slechts een marginale betekenis heeft. Weliswaar heeft de EG concessies gedaan inzake rundvlees, tomaten, asperges, wortelen en andere groenten, maar de mogelijkheden tot het nemen van beschermende maatregelen zijn dusdanig, dat in de praktijk weinig sprake zal zijn van een vrije invoer van deze produkten. Daarentegen hebben de ACS-landen de verbetering aan het rumen bananenprotocol als positief begroet.

Stabex en Minex

Aan het Stabex-systeem — het parapadeetje van het eerste akkoord — dat erop gericht is voor de ACS-landen de nominale exportopbrengsten van een aantal agrarische produkten (plus ijzererts) te stabiliseren, werden slechts kleine wijzigingen aangebracht. Het heeft nu betrekking op 44 produkten (in plaats van 35) en tijdens de looptijd van het tweede akkoord — opnieuw vijf jaar — kunnen nieuwe produkten aan de lijst toegevoegd worden. Het door het Europees Ontwikkelingsfonds (EOF) ter beschikking gestelde bedrag voor de Stabex-regeling werd verhoogd van 375 mln. ERE tot 550 mln. ERE. Ook de referentiedrempels werden gewijzigd. De afhankelijkheidsnorm — d.w.z. de afhankelijkheid van het ACS-land van de uitvoer van dit produkt ten opzichte van zijn totale uitvoer — werd teruggebracht van 7,5% tot 6,5% (voor de 35 minst-ontwikkelde landen van 2,5% tot 2%). De toepassingsdrempel — de daling van de exportopbrengst ten opzichte van de gemiddelde opbrengsten van het betreffende produkt over de drie voorafgaande jaren 4) — is eveneens verlaagd tot respectievelijk 6,5% en 2%. Hoewel sommige landen gehoopt hadden op een uitbreiding van Stabex tot hun totale exportopbrengsten, worden de verbeteringen — zoals trouwens de gehele regeling — algemeen als gunstig beschouwd. Voor de ACS-landen zijn de Stabex-transfers immers een welkome deviezenbron, te meer daar deze middelen — in tegenstelling tot de andere EOF-middelen — niet projectgebonden zijn. Weliswaar heeft de Commissie tijdens de onderhandelingen gepoogd er door te krijgen dat de Stabex-overdrachten aangewend zouden worden ten gunste van het produkt waarop de interventie betrekking heeft, maar dit werd door de ACS-landen verworpen, ondanks bewezen misbruik van sommige landen, zoals bijvoorbeeld

Opper-Volta, dat in 1975 met Stabex-middelen luxe auto's kocht ten behoeve van een aantal ministeriële afdelingen 5).

Nieuw in Lomé II is de regeling inzake het op peil houden van de exportopbrengsten van acht mijnbouwprodukten 6), het z.g. Minex-systeem dat op dezelfde leest geschoeid is als Stabex maar toch belangrijke verschillen heeft. Reeds verschillende jaren werd door de ACS-landen voorgesteld een aantal mineralen onder Stabex te brengen. Deze wens werd kracht bijgezet toen kanselier Schmidt tijdens zijn bezoek aan Zaïre en Zambia in 1978 zich voorstander verklaarde van het opnemen van koper. Op grond daarvan werkte de Commissie een voorstel uit om in de nieuwe conventie een financiële-steunregeling voor mineraalexporterende ACS-landen op te nemen. Opname in Stabex van mineralen wilde de Commissie niet. Vooreerst omdat er voor veel mineralen geen vrije markt bestaat, maar het grotendeels om handel tussen geïntegreerde ondernemingen gaat. Een systematische vergoeding van de exportverliezen zou in eerste instantie de multinationale ondernemingen ten goede komen en zelfs in het nadeel van de betrokken ACS-landen kunnen uitvallen, omdat deze ondernemingen (rekenend op het vergoedingsmechanisme) de gevolgen van de schommelingen van de vraag op die landen zouden kunnen afwentelen. Een tweede reden voor de Commissie was, dat de prijschommelingen voor ertsen niet uit aanbodschommelingen voortvloeien (zoals voor landbouwprodukten), maar uit schommelingen van de wereldvraag. Ten slotte stipte de Commissie aan dat een uitbreiding van Stabex met mineralen veel te duur zou worden.

Voor Minex werd een fonds van 280 mln. ERE beschikbaar gesteld. Een ACS-land kan hierop aanspraak maken wanneer de exportopbrengst van het in de lijst opgenomen erts met minstens 10% is afgenomen en het betreffende produkt tijdens de vier voorafgaande jaren minstens 15% van de exportopbrengst (10% van de minst-ontwikkelde landen) heeft opgebracht. In tegenstelling tot Stabex is de Minex-overdracht niet een storting op de begroting van het land in kwestie, maar een door de Commissie vastgestelde deelname in de financiering van specifieke investeringsprojecten of -programma's. Deze moeten door de betrokken landen worden ingediend en het oogmerk hebben hun produktiecapaciteit en hun afzet van het desbetreffende erts te garanderen. Bovendien zullen ze slechts in aanmerking komen voor een vergoeding wanneer hun aanbodcapaciteit werd getroffen door een uitzonderlijke politieke of economische gebeurtenis. De leningen — met een rente van 1% — hebben een looptijd van 40 jaar, waarvan de eerste tien jaar vrij van aflossingsverplichtingen zijn.

Investeringsbescherming

Het op gang komen van een voldoende particuliere investeringsstroom naar de ontwikkelingslanden wordt door tal van factoren beperkt. Eén daarvan vormt het ontbreken van een adequate bescherming van de buitenlandse investeringen — o.m. tegen onteigeningen. Tijdens de Lomé-onderhandelingen diende de Commissie daarom een voorstel in om een clausule inzake het afsluiten van investeringsbeschermingsovereenkomsten op te nemen. Dit voorstel was beperkt tot de mijnbouwsector, waarin de EG-investeringen sedert 1971 drastisch zijn gedaald.

Dit voorstel zou, ondanks een aantal bezwaren o.m. inzake de aantasting van hun nationale soevereiniteit, waarschijnlijk door de ACS-landen geaccepteerd zijn 7), als niet door een aantal ontwikkelingen aan Europese zijde hun achterdocht versterkt was. Immers, daar tussen de EG-lidstaten geen overeenstemming bestaat over de inhoud van dergelijke beschermingsovereenkomsten, was in de Ministerraad een heftige discussie ontstaan over het Commissievoorstel. Dit stuitte op tal van bezwaren 8), zoals:

- de vrees dat communautaire overeenkomsten minder effectief zouden zijn dan bilaterale. Vooral Duitsland, Frankrijk en Nederland, die ieder bilateraal een aantal akkoorden met derde landen hebben afgesloten, spraken hun prioriteit uit voor een nationaal beleid op dit vlak;
- de beperking tot specifieke, op de mijnbouwsector gerichte overeenkomsten, die een bevoordeling zouden inhouden van in deze sector werkzame bedrijven. Een dergelijke discriminatie zou slechts te rechtvaardigen zijn, indien zowel in EG als ACS-verband een duidelijke prioriteit zou bestaan voor investeringen in deze sector boven welke andere sector ook. Aan beide zijden zijn er evenwel landen die bezwaren hebben tegen een dergelijke consolidatie van de ACS-landen in een positie van grondstoffenproducenten en -leveranciers;
- de beperking van het communautair beleid tot een bepaalde regio, terwijl dit vanuit het oogpunt van ontwikkelings samenwerking en van effectieve bescherming eerder een mondiale aanpak vergt.

Na langdurige besprekingen in de EG werd uiteindelijk een vage, in een stel

4) In de eerste Lomé-overeenkomst werd dit berekend op grond van de ontwikkeling tijdens de vier voorafgaande jaren.

5) *Agence Europe*, nr. 2517, 14 september 1978.

6) Vanaf 1985 zal ijzererts onder de Minex-regeling vallen.

7) *Euromarktnieuws*, 1979, nr. 12, blz. 290.

8) *Euromarktnieuws*, 1979, nr. 6, blz. 157-158.

artikelen over het bevorderen van de investeringen in het ACS-gebied ingebedde clausule m.b.t. de wenselijkheid van het sluiten van investeringsbeschermingsovereenkomsten aan de ACS-onderhandelaars voorgelegd. Deze clausule zouden de ACS-landen eventueel kunnen aanvaarden, maar tijdens de laatste onderhandelingsronde op ministerieel niveau trachtte de Gemeenschap expliciet een belangrijk principe in te brengen, namelijk dat van non-discriminatie. Dit zou neerkomen op een verplichting van de ACS-landen om alle investeerders uit de Gemeenschap dezelfde behandeling te geven waarop een investeerder uit een lidstaat die reeds een beschermingsovereenkomst met de desbetreffende ACS-staat heeft gesloten, recht kan doen gelden. Na moeizame onderhandelingen stemden de ACS-landen ten slotte in. Maar toen zij in de vroege ochtenduren van de dag dat de nieuwe overeenkomst moest worden ondertekend, geconfronteerd werden met de schriftelijke uitwerking van de onderhandelingsresultaten, beseften de ACS-landen welke vergaande concessie zij hadden gedaan. Deze werden onmiddellijk door hen bestreden, maar de Gemeenschap weigerde over nieuwe teksten te onderhandelen, met een duidelijke hoop dat de ACS-landen op de dag van de plechtige ondertekening van de nieuwe conventie de zaak niet zouden durven doordrijven en de overeengekomen tekst toch zouden aanvaarden. De ACS-landen weigerden echter de nieuwe conventie te ondertekenen indien niet de kwestie van de investeringsbescherming in een voor hen bevredigende zin zou worden geregeld. De EG had bijgevolg geen andere keus en in spoedoverleg met de ministers van Buitenlandse Zaken en de Permanente Vertegenwoordigers werd door commissaris Cheysson een compromis uitgewerkt.

Het uiteindelijk overeengekomen artikel in Lomé II (art. 64) is een loutere verwijzing naar de gemeenschappelijke verklaring die als bijlage IX in de Slotakte is opgenomen. In deze verklaring is het principe van non-discriminatie tussen de EG-investeerders weliswaar erkend, maar het is niet langer meer automatisch: de geïnteresseerde lidstaat dient eerst een beschermingsovereenkomst met de desbetreffende ACS-staat af te sluiten, waarbij de reeds bestaande overeenkomsten met andere lidstaten geen vast gegeven zijn.

Industriële en agrarische samenwerking

Nog meer dan in de vorige overeenkomst ligt in Lomé II de nadruk op het belang van industriële samenwerking voor het ontplooiën van de industrialisatie-, handels- en investeringsmogelijkheden van de ACS-landen. Opgemerkt moet echter worden dat evenals in de

vorige overeenkomst de betrokken teksten opnieuw vaag zijn, zodat aan hun effectiviteit kan worden getwijfeld. Dit geldt m.n. voor de clausules inzake technologie-overdracht, de binnenlandse verwerking van eigen grondstoffen en het bevorderen van „joint ventures” met EG-bedrijven.

De Gemeenschap heeft zich niet willen binden aan deelname in een industrialisatiefonds, dat de ACS-landen — op voorstel van Nigeria — wensten te vormen om kapitaal uit derde landen (m.n. de OPEC-landen) aan te trekken. De EG was van oordeel dat het EOF en de Investeringsbank voldoende uitgerust zijn om de financieringsaspecten van het industrialisatieproces te behandelen.

Ten aanzien van het Centrum voor Industriële Ontwikkeling, waarvan de werking tijdens het eerste akkoord een zeker misgenoegen had opgewekt, eisten de ACS-landen een verdere uitbouw opdat het een wezenlijke rol van draaischijf in de industriële samenwerking zou kunnen vervullen. Als gevolg werden in Lomé II wel verbeteringen in het functioneren en de effectiviteit daarvan voorzien en werden de middelen verhoogd tot 25 mln. ERE, maar de EG heeft vastgehouden aan de beperkte rol van het Centrum.

Hoewel op een veel uitvoeriger wijze dan in de vorige conventie de doelstellingen en de middelen van de landbouwsamenwerking worden omschreven, is er ook op dit gebied geen sprake van fundamentele wijzigingen. Wel is de EG tegemoetgekomen aan de ACS-wens een Technisch Centrum voor Landbouwonwikkeling op te zetten, maar de omvang werd zo klein mogelijk gehouden ten einde dubblures met bestaande internationale instellingen te voorkomen.

Financiële hulp

De onderhandelingen over het bedrag dat aan ontwikkelingsfinanciering door de Gemeenschap ter beschikking zou worden gesteld, verliepen bijzonder moeilijk 9). Van EG-zijde bood men aanvankelijk een bedrag van ongeveer 5,1 mrd. ERE — d.i. het bedrag uit het eerste akkoord vermeerderd met 4% inflatiecorrectie per jaar —, maar de ACS-landen eisten minstens 10,8 mrd. ERE voor de nieuwe verdragsperiode. Volgens de ACS-staten was dit bedrag vastgesteld op grond van negen „objectieve” criteria 10), t.w. de correctie van de monetaire erosie tijdens de periode 1975-1985, het behoud van het niveau van financiële overdrachten naar de vroegere geassocieerde Afrikaanse Staten en Madagascar, het toegenomen aantal ACS-landen, hun toegenomen bevolkingsaantal, het gebrek aan particuliere investeringen, de erosie van de handelsvoordelen, de behoeften van de minst-ontwikkelde ACS-landen, de uitbreiding van het Sta-

bex-systeem en de nieuwe samenwerkingsaspecten op het vlak van industrialisatie, landbouw, energie en visserij.

Na moeizame onderhandelingen schonk de EG op de laatste onderhandelingsronde in juni 1979 nogmaals 500 mln. ERE, zodat het totale bijstandsbedrag op ongeveer 5,6 mrd. ERE (ongeveer f. 15 mrd.) werd vastgesteld. Dit bedrag is als volgt opgedeeld: in het kader van het EOF werd 3,7 mrd. ERE uitgetrokken voor projecthulp (waarvan 2,9 mrd. in de vorm van giften), terwijl voor Stabex en Minex respectievelijk 550 mln. en 280 mln. ERE werden gevoteerd. Naast de leningen onder bijzondere voorwaarden, toegestaan door de Europese Investeringsbank, ad 685 mln. ERE komen daarbij nog 200 mln. ERE aan leningen bestemd voor investeringen in de energie- en mijnbouwsector. Ten slotte is er dan nog een bedrag van 180 mln. ERE via de algemene begroting van de Gemeenschap uitgetrokken voor de betaling van een reeks administratieve en salariskosten van het Fonds die niet meer zoals vroeger direct ten laste van het EOF komen.

Naast deze financiële overdrachten via het EOF en de EIB zouden bovendien nog een 300 mln. ERE beschikbaar worden gesteld gedurende de duur van de overeenkomst uit hoofde van voedselhulp. Verder moet nog rekening worden gehouden met de kosten van het suiker- en vleesprotocol. Volgens het suikerprotocol mogen de ACS-landen jaarlijks 1,3 mln. ton suiker naar de EG uitvoeren tegen een prijs die niet lager ligt dan die welke aan de Europese landbouwers is gegarandeerd. Een zelfde regeling bestaat voor de vleesuitvoer van de ACS-landen. In totaal wordt deze financiële transfer naar de ACS-landen geraamd op bijna 2 mln. ERE.

Hoewel het door de Gemeenschap beschikbaar gestelde hulpbedrag ruim 40% hoger is dan de middelen uit hoofde van het eerste akkoord, bleven de ACS-landen zich ook na beëindiging van de onderhandelingen ontevreden tonen. Gedurende de vier maanden die volgden op het afsluiten van de onderhandelingen, bleven zij aandringen op additionele concessies; maar de Gemeenschap weigerde categorisch.

Belangrijk zijn de kwalitatieve verbeteringen die in de financiële samenwerking werden aangebracht. De reeds ruime mogelijkheid tot projectfinanciering werden nog uitgebreid t.a.v. het vijfde EOF. Bij wijze van voorbeeld worden

9) Zie in verband L. Metzemaekers, Lomé II en de Nederlandse onverschilligheid, *Nieuw Europa*, 1979, nr. 4, blz. 30; K. Meijer, Die Zweite Konvention von Lomé, *Europa Archiv*, 1980, nr. 1 en G. Willmann, Das AKP-EG-Abkommen von Lomé, *Aussenpolitik*, 1979, blz. 472-473.

10) Agence Europe, nr. 2687, 28 mei 1979.

o.m. genoemd: plattelandsontwikkeling, industrialisatie, ambachtelijke activiteiten, energie, mijnbouw, toerisme, economische en sociale infrastructuur, milieubescherming, handelsbevordering en opleiding. Verder wordt ernaar gestreefd steeds meer verantwoordelijkheid aan de ACS-staten toe te kennen. Zo dienen volgens artikel 108 van de nieuwe conventie de ACS-landen elk een indicatief programma op te stellen, zijnde een prioriteitenlijst van projecten waarvan het EOF of de EIB de financiering geheel of gedeeltelijk zou kunnen dragen.

Besluit

Over het geheel gezien is Lomé II een loutere voortzetting, zij het belangrijk

uitgebreid en geamendeerd, van het eerste akkoord uit 1975. De nadelen die we ten aanzien van Lomé I vaststellen 11), blijven dan ook in belangrijke mate gelden. In het bijzonder geldt dit met betrekking tot het z.g. complementariteitsbeginsel, waarbij de ACS-landen in de rol van leveranciers van grondstoffen en niet-Europese eindprodukten worden gedwongen. O.i. werd in Lomé II dit principe versterkt. Het afwijzen van de opzet van een industrialisatiefonds en het — opnieuw — ontbreken van afspraken over een herstructurering van de Europese industrie ten behoeve van de industriële ontwikkeling van ACS-landen, zijn daarvan aspecten. Evenals de Minex-regeling, die niet zozeer bedoeld is om een daling van de exportopbrengsten compenseren (zoals Stabex), maar

eerder om de produktie van een aantal voor de Gemeenschap onontbeerlijke ertsen op peil te houden en de aanzienlijke Duitse, Franse en Britse investeringen in de Afrikaanse mijnbouw te beschermen. De voorzieningen inzake aanvullende hulp van de Gemeenschap om de ACS-landen te assisteren bij het aanboren van nieuwe bronnen in de mijnbouw- en energiesector, bevestigen dit: de financiële en technische hulp wordt slechts verstrekt voor projecten die zowel voor de ACS- als voor de EG-landen van belang zijn.

E.A. Mangé

11) Zie *ESB*, 25 oktober 1978, blz. 1097-1100 en 6 december 1978, blz. 1253-1256.